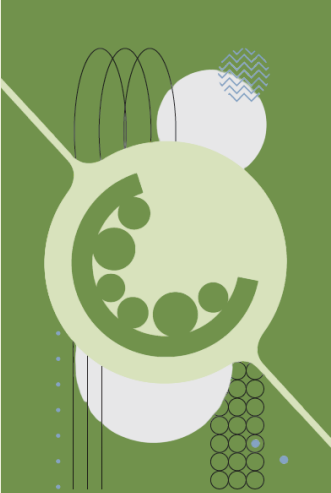

RAPORT

NGA VIZITA MONITORUESE NË

*Shtëpinë Edukuese-Përmirësuese
Tetovë – Volkovija*

RAPORT NGA VIZITA MONITORUESE NË SHTËPINË EDUKUESE- PËRMIRËSUESE TETOVË – VOLKOVIIJA

Botues:

Komiteti i Helsinkit për të Drejtat e Njeriut

Autore:

Tona Kareva Taleska dhe Aleksandra Trajanovska

Redaktore:

Violeta Tançeva-Zlateva

Dizajni grafik:

Hamid Arif

Numri i faqeve: 18

Shtypja: 15

Shkup, 2026

This publication was funded by the European Union. Its contents are the sole responsibility of the Helsinki Committee for Human Rights Skopje and do not necessarily reflect the views of the European Union.

Funded by
the European Union

PËRMBAJTJA

01	Hyrje	01
02	Informacion i përgjithshëm	02
03	Të dhënat e punonjësve	04
04	Dhuna	05
05	Masat dhe përfitimet disiplinore	05
06	Ushqimi	06

07	Kujdesi shëndetësor	07
08	Vizitat dhe komunikimi	08
09	Kushtet materiale	09
10	Kushtet materiale – reparti i femrave	11
11	Arsimi	11
12	Përgatitja për dalje	13
13	Përfundime	15
14	Rekomandime	16

Hyrje

Ky raport u përgatit në kuadër të projektit “Forcimi i të drejtave të njeriut dhe shërbimeve për fëmijët dhe personat vulnerabël në rrezik në institucione të mbyllura”. Objektivi kryesor i projektit është të kontribojë në përmirësimin e shërbimeve për grupet e synuara përmes një qasjeje të bazuar në të drejtat e njeriut. Objektivat specifike synojnë përmirësimin e kushteve dhe mbrojtjen e të drejtave të njeriut, forcimin e kapaciteteve të stafit dhe inkurajimin e bashkëpunimit midis institucioneve dhe komunitetit.

Në kuadër të aktiviteteve të projektit, një vizitë monitorimi u zhvillua në Shtëpinë Edukuese-Përmirësuese Tetovë – Volkovija më 5 gusht 2025. Monitorimi u krye nga një ekip i përbërë nga: Tona Kareva Taleska, Aleksandra Trajanovska, Liljana Ignjatova, Ivana Kostovska, Tatjana Doneska dhe Elena Georgievska.

Gjatë vizitës, u zhvilluan diskutime me menaxhmentin dhe stafin e institucionit, duke përfshirë përfaqësues të policisë së burgut, ekipin e ekspertëve dhe stafin administrativ, si dhe me fëmijët që vuajnë masa Edukuese-Përmirësuese.

Vizita u krye bazuar në një metodologji të zhvilluar më parë, dhe qëllimi i monitorimit ishte të merrej një pamje gjithëpërfshirëse e kushteve të akomodimit, trajtimit dhe kujdesit për fëmijët, kujdesit shëndetësor, aksesit në arsim, komunikimit me botën e jashtme, si dhe respektimit të të drejtave të tyre. Përveç kësaj, monitorimi synonte të identifikonte sfidat në funksionimin e institucionit dhe të jepte rekomandime për përmirësimin e kushteve dhe shërbimeve në përputhje me standardet kombëtare dhe ndërkombëtare.

Informacion i përgjithshëm

Shtëpia Edukuese-Përmirësuese e Tetovës ndodhet në fshatin Volkovija dhe është hapur në nëntor të vitit 2020. Kapaciteti i përgjithshëm i objektit është 110 persona, dhe në kohën e vizitës, numri i personave në Shtëpinë Edukuese-Përmirësuese të Tetovës ishte 24, 1 person është në arrati (një arratisje klasike nga objekti, në qershor të vitit 2024. Shtëpia e njoftoi gjykatën, pas së cilës u lëshua një urdhër arresti, por personi nuk është gjetur) dhe 2 persona në Burgun e të Miturve të Ohrit, pra gjithsej 27 persona. U theksua se për dy personat që ndodhen në Burgun e të Miturve të Ohrit, masat për vuajtjen e masës edukativo përmirësuese në institucionin përmirësues nuk janë ndërprerë, megjithëse gjykatës i janë dërguar kërkesa për rishikim të masave, për të cilat nuk ka përgjigje, që praktikisht do të thotë se pas skadimit të dënimit me burg, të dy personat do të duhet të kthehen në Shtëpinë Edukuese-Përmirësuese të Tetovës. Brenda një viti, numri i personave në Shtëpinë Edukuese-Përmirësuese të Tetovës është rritur me 50%. Gjithashtu, aktualisht ndodhet një vajzë që po vuan një masë edukativo-përmirësuese, dhe ajo ndodhet në Institucionin Ndëshkues-Përmirësues të Idrizovës, duke pasur parasysh se Instituti i Tetovës duhet të ri-adaptohet një hapësirë, e cila ende nuk është gati. Ri-adaptimi është i nevojshëm sepse vajza duhet të ndahet fizikisht nga personat e tjerë meshkuj në shtëpi, në përputhje me standardet. Një ndërtesë, e cila aktualisht është bosh, do të ri-adaptohet në repartin e femrave të Institutit të Tetovës. Për këtë qëllim, një police burgu është punësuar tashmë, dhe dy të tjerë janë me kontratë. Pritet që vajza të transferohet në Institutin e Tetovës në muajt në vijim, pasi të jetë rregulluar hapësira ku do të qëndrojë. Përveç kësaj, nëse miratohen ndryshimet në Ligjin për Ekzekutimin e Sanksioneve, është planifikuar që burgu për të mitur të zhvendoset në këtë pjesë të Shtëpisë Edukuese-Përmirësuese të Tetovës,

në mënyrë që si Institucioni Ndëshkues-Përmirësues ashtu edhe Shtëpia Edukuese-Përmirësuese të jenë në një institucion, gjë që duhet të merret në konsideratë, duke pasur parasysh nevojat, metodat dhe standardet e ndryshme të trajtimit të fëmijëve që vuajnë masa edukative dhe dënime me burg. Aktualisht, ka 2 grupe - një njësi e hapur dhe një grup në një njësi të mbyllur. Nuk ka asnjë grup në një njësi gjysmë të hapur, duke qenë se nuk ka numër të mjaftueshëm edukatorësh.

Të dhënat e punonjësve

Numri i përgjithshëm i të punësuarve në institucion, përveç drejtorit, është 41. Nga këta, 24 janë në policinë e burgjeve (1 komandant, 1 person femër, 1 në pushim të papaguar, një i ricaktuar për të punuar në kuzhinë); 7 në departamentin e trajtimit (1 shef i departamentit të trajtimit - psikolog), 4 edukatorë (1 punonjës social, 1 mësues i arsimit special, 1 mësues matematike dhe 1 mësues kimie); 2 pjesëmarrës në ekipin e ekspertëve (psikolog dhe punonjës social, ndërsa nuk ka pedagog); 2 instruktorë (ekonomi dhe ushqim) dhe 6 persona në administratë (1 shef i çështjeve të përgjithshme ligjore, 1 person përgjegjës për prokurimin publik, 1 person përgjegjës për burimet njerëzore dhe 3 persona në kontabilitet). Një nga instruktorët pritet të dalë në pension së shpejti. Punonjësit tregojnë se ka mungesë stafi, dhe ata gjithashtu kanë sfida në lidhje me përshtatshmërinë e një pjese të stafit ekzistues. Në këtë drejtim, një kërkesë për kapërcimin e këtyre situatave është paraqitur në Administratën për Ekzekutimin e Sanksioneve, por deri më tani nuk është marrë asnjë përgjigje pozitive. Punonjësit ndjekin rregullisht trajnime dhe edukim të vazhdueshëm nga Administrata për Ekzekutimin e Sanksioneve, por ata prapë theksuan si problem mungesën e trajnimit pas punësimit. Punonjësit e policisë së burgjeve punojnë në ndërrime, d.m.th. punojnë 12 orë dhe pushojnë pas 24 orësh. Policia e burgjeve theksoi se është e nevojshme të organizohen në mënyrë që të ketë të paktën 4 persona në një ndërrim, por për shkak të mungesës së stafit, ata lënë 3 persona për ndërrim, që është nën minimumin. Ata besojnë se gjithsej 24 oficerë policie të burgjeve janë shumë pak për të qenë në gjendje të organizohen duke pasur parasysh pushimet aktuale vjetore, punën me ndërrime, funeralet, lejet mjekësore dhe numrin e fëmijëve. Edukatorët punojnë në një ndërrim, nga e hëna në të premte.

Dhuna

Lidhur me dhunën, u theksua se dhuna midis fëmijëve ndodh, por rrallë është fizike, kryesisht provokime verbale dhe mosbindje ndaj urdhrave nga zyrtarët. Lidhur me dhunën ndaj stafit, ata thanë se ndodh rrallë. Pati një rast vitin e kaluar, kur një person sulmoi një oficer policie burgu. Lidhur me rastin në fjalë, personi konfirmoi ngjarjen që lidhet me sulmin ndaj një oficeri policie, duke deklaruar se akti ndodhi në një kohë kur ai u kthye pas një arratisjeje, dhe sipas deklaratës së tij, ai më parë i ishte nënshtruar torturës, si dhe trajtimit fizik dhe verbal nga oficeri i burgut. Ndërkohë, personi është sanksionuar me disiplinim dhe është ende në institucion, pa incidente të reja të regjistruara që atëherë. Duhet të kihet parasysh se disa nga akuzat janë vlerësuar si të pabaza. Ata gjithashtu theksuan se që kur institucioni ka qenë në këtë strukturë, numri i arratisjeve është zvogëluar. Policia e burgut ofron siguri të vazhdueshme, monitorim 24 orë, ka kamera në struktura, por jo në dhomat e gjumit dhe tualetet, dhe nuk mbajnë shkopinj/armë me vete, por i mbajnë të mbyllura në një dollap.

Masat dhe përfitimet disiplinore

Masat disiplinore zbatohen në përputhje me ligjin dhe nëse individët kryejnë një shkelje disiplinore. Ato përfshijnë një paralajmërim, një ndalje ose ulje të përfitimeve, një kthim nga një njësi gjysmë e hapur në një të mbyllur dhe një masë izolimi në një dhomë të veçantë. Ndonjëherë, ata gjithashtu kryejnë një izolim 24-orësh derisa të lëshohet një Vendim për një masë

disiplinore, i cili lëshohet nga drejtori, gjatë së cilës kohë përfshihet edhe izolimi njëditor. Izolimi në një dhomë të veçantë zgjat nga 5 deri në 7 ditë, varësisht nga shkela disiplinore. Në këto dhoma, individët nuk kanë televizor dhe janë të izoluar nga individët e tjerë në institucion. Fëmijët deklaruan se kanë ndjenja të forta negative ndaj këtyre dhomave të izolimit. Fëmijët nuk kanë praktikën e paraqitjes së ankesave kundër vendimeve për masat disiplinore dhe procedurat për ankesat nuk janë të qarta për ta, megjithëse ekziston udhëzim ligjor dhe një mundësi e tillë në Vendim.

Ambientet që përdorin fëmijët janë në përputhje me ligjin, d.m.th. 72 orë leje, 3 ditë mungesë, leje vjetore prej 20 ditësh, d.m.th. 10 ditë. Institucioni mban të dhëna të duhura në regjistra të shkruar për të gjitha çështjet (shkeljet disiplinore, progresin...)

Ushqimi

Ushqimi përgatitet në kuzhinën e institucionit, e cila është e pastër dhe e re. Çdo dy javë, mjeku, kuzhinieri dhe një edukator përgatisin një menu. Gjatë fundjavave (të shtunën dhe të dielën), kontrolli i higjienës në kuzhinë dhe në dhomën e ngrënies bëhet nga instruktori dhe vetë fëmijët. Menuja dhe ushqimi përgatiten me kujdes, në mënyrë që çdo vakt të ketë 14,600 kilokalorie, veçanërisht duke qenë se po flasim për të rinj. Ka 3 vakte çdo ditë, pa ushqime shtesë. Fëmijët janë të kënaqur me vaktin e drekës, por jo me mëngjesin dhe darkën, të cilat shpesh janë feta të ftohta, gjizë, peshk të konservuar, të cilat nuk u pëlqejnë. Disa nga njerëzit në institucion janë të punësuar në kuzhinë.

Kujdesi shëndetësor

Institucioni ka një ambulancë të pajisur plotësisht për ekzaminimin e fëmijëve dhe një teknik mjekësor i cili është i punësuar nga Qendra Shëndetësore e Tetovës, dhe ofron shërbime në institucion dhe punon në një turn të vetëm nga e hëna në të premte, ndërsa një mjek dhe një dentist vijnë një herë në javë. Mjeku (një mjek i përgjithshëm) është i punësuar nga Qendra Shëndetësore e Tetovës dhe punon në burgun e Tetovës, dhe vjen në Shtëpinë Edukuese-Përmirësuese vetëm të enjteve. Institucioni ka lidhur një kontratë pune me një psikiatër nga Tetova dhe ai vjen herë pas here, në gatishmëri. Në ditët kur nuk ka mjek, pasdite, mbrëmje, fundjava dhe festa, një ambulancë ndërhyr gjithashtu në gatishmëri, dhe policia e burgut theksoi se pasdite dhe fundjava nuk mund të vlerësojnë gjithmonë nëse kanë vërtet nevojë të thërrasin një ambulancë apo nëse fëmijët po përpiqen t'i manipulojnë ata. U theksua se ende ekziston një pyetje në lidhje me kompetencën e mjekëve të ambulancës për t'u ofruar ndihmë këtyre fëmijëve. Gjithashtu, institucioni është 32 km larg Tetovës, gjë që mund të ndikojë ende në cilësinë e kujdesit shëndetësor që do t'u ofrohet dhe u ofrohet fëmijëve. Jo të gjithë njerëzit kanë sigurim shëndetësor dhe në kohën e vizitës disa prej tyre kishin problem me sigurimin shëndetësor. Tekniku mjekësor ndan terapinë e fëmijëve, e cila mbahet e mbyllur. Që nga viti 2020, nuk ka pasur asnjë rast vetëlëndimi dhe asnjë rast vdekjeje ose vetëvrasjeje. Punonjësit e institucionit monitorojnë fëmijët, përfshirë policinë e burgut. Ekziston një dosje mjekësore e veçantë për secilin fëmijë. Mungesa e një psikiatri për fëmijë u theksua si një nga problemet më të mëdha, si dhe vështirësitë në caktimin e një takimi në platformën "MojTermin" për ekzaminimin dhe trajtimin e fëmijëve me çrregullime mendore. Midis fëmijëve, numri i atyre që përdorin substanca psikoaktive nuk është i vogël; 4 muaj më parë, 5 fëmijë u kapën duke marrë drogë përmes fletë metalike. Disa nga fëmijët e intervistuar konfirmuan se kishin marrë heroinë dhe rezultatet e testeve të shpejta për opiatet ishin pozitive.

Ekzistojnë të dhëna shëndetësore për secilin fëmijë dhe mbahen në klinikën ambulatorë. Të dhënat shëndetësore regjistrojnë diagnozat për përdorimin e substancave psikoaktive, duke përfshirë një diagnozë të përdorimit të alkoolit tek një fëmijë. Të dhënat gjithashtu regjistrojnë hepatitin C, për të cilin dy fëmijë rezultuan pozitivë, por nuk vihet re se janë ndërmarrë kërkime shpesh dhe trajtime dhe imunizime të mundshme për hepatitin B. Disa nga fëmijët kanë tatuazhe që nuk i kanë bërë në shtëpi, por prapëseprapë, ata duhet të testohen për infeksione të transmetuara në gjak nga një tatuazh i mundshëm josteril, dhe të imunizohen ndoshta për hepatitin B. Nuk është gjetur kurrë asnjë pajisje injeksioni në shtëpi. Kartelat shëndetësore regjistrojnë terapinë e përshkruar me qetësues të lehtë dhe të madh (neuroleptikë dhe qetësues), dhe në disa raste, dy preparate benzodiazepine. Janë marrë informacione se vetë fëmijët kërkojnë kryesisht qetësues, disa prej tyre duan të flenë gjatë gjithë kohës, si në mëngjes ashtu edhe në pasdite, dhe disa i kërkojnë, por pastaj nuk i marrin ilaçet, dhe ka edhe një rast kur ata vunë re se një fëmijë po fshihte pilulën. Nuk ka ilaçe për mbidozën e opiateve në klinikën ambulatorë, sepse edhe nëse ka një rast mbidoze, zakonisht nuk ka askush për t'u dhënë ilaçet, që do të thotë se ata duhet të thërrasin një ambulancë.

Vizitat dhe komunikimi

Fëmijët kanë të drejtë për një numër të pakufizuar vizitash dhe komunikim të rregullt me botën e jashtme. Nëse e kërkojnë fëmijën, mund të flasin në çdo kohë. Nga ana tjetër, çdo fëmijë ka të drejtë të telefonojë dy herë në javë, si dhe të përdorë një tablet për videokomunikim. Telefonat dhe tableti ndodhen te edukatorët dhe një mësues është i pranishëm gjatë telefonatave. Ky nuk është rasti me fëmijët në njësinë e mbyllur - ata kanë të drejtë për një bisedë 10-minutëshe çdo 10 ditë. Fëmijët nuk kanë korrespondencë me shkrim, por kanë të drejtë për dërgesa dhe vizita të pakufizuara. Ata theksuan se disa prej tyre nuk kanë

ontakt me familjet e tyre dhe se kjo ndikon negativisht në shëndetin e tyre mendor, për të cilin vetë fëmijët u ankuan. Institucioni ndërmerr veprime për të vendosur një marrëdhënie me familjet, si dhe duke kontaktuar dhe raportuar në qendrat kompetente të punës sociale, por kjo nuk është gjithmonë e suksesshme. Institucioni ka një regjistër të masave disiplinore: një dhomë të veçantë, paralajmërim me kusht, kufizim të përfitimeve (mungesë prej 3 ditësh, pushime vjetore 2 x 10 ditë). Fëmijët e intervistuar patën përvojën më negative të izolimit në një dhomë të veçantë, si dhe të qëndrimit në një repart të mbyllur.

Në institucion ekziston një fletore ankesash, por fëmijët e intervistuar nuk ishin të informuar për këtë mundësi dhe nuk përdoret. Përveç kësaj, ka edhe kuti për ankesa dhe apelime drejtuar Avokatit të Popullit, për të cilat fëmijët raportuan se, megjithëse e dinë që kuti të tilla vendosen në dhomën e rojes dhe në vende të tjera, kanë frikë të fusin një ankesë/apel në to, sepse do të shihen duke e bërë këtë.

Kushtet materiale

Objekti është i ri dhe për momentin i ruajtur, dhe kushtet janë duke u përmirësuar vazhdimisht. Është i rrethuar nga një gardh dhe ka hekura, të cilat stafi i konsideron të nevojshme për sigurinë e fëmijëve. Institucioni ka një departament pritjeje, ku ka një dhomë izolimi në të cilën një fëmijë me aftësi të kufizuara është aktualisht i izoluar në mënyrë që të mos sulmojë fëmijë të tjerë; megjithatë, gjatë ditës, i shoqëruar nga një oficer policie burgu, dhe kjo është së bashku me fëmijët e tjerë.

Një objekt akomodon fëmijë në një repart të mbyllur, dhe një objekt akomodon fëmijë në një repart të hapur. Të gjitha dhomat janë të pajisura me shtretër në 2 kate, një tavolinë, dollapë, një TV dhe një tualet. Dhomat kanë dritë të mjaftueshme natyrale dhe artificiale, nuk ka lagështi dhe ka ventilim dhe higjienë të mirë. Institucioni ka dhoma të veçanta për punën në grup të fëmijëve, 2 klasa, një dhomë për kompozimin e muzikës dhe klasa për ndjekjen e mësimeve. Njohuritë kompjuterike organizohen një herë në javë, si dhe shkrim-leximi i përgjithshëm për fëmijët që nuk kanë arsim dhe janë analfabetë. Institucioni gjithashtu ka një berberhane të pajisur plotësisht, dhe në vitin 2023 u zhvillua trajnimi dhe tani fëmijët i presin flokët vetë. Oborri i institucionit është i pajisur me një kënd lojërash me shportë dhe gol, një kishë, belvederë, një zgarë dhe një shatërvan që janë bërë nga fëmijët, me ndihmën e punonjësve të institucionit, si dhe një kopsht në të cilin janë mbjellë patate, domate, kumbulla etj. Fëmijët kanë gjithashtu një kuzhinë për çaj dhe kafe, një dhomë lutjesh, si dhe një lavanderi, në të cilën një fëmijë është i angazhuar për trajnim pune, me qëllim që të fitojë zakone të caktuara. Objekti ka gjithashtu një berberhane të pajisur dhe një palestër. Salla mund të përdoret nga 4 fëmijë në të njëjtën kohë dhe është e hapur nga ora 12 deri në 13 dhe nga ora 16 deri në 17 pasdite. Fëmijët nga reparti i mbyllur nuk kanë të drejtë të përdorin palestër. Objekti ka edhe një punishte, në të cilën fëmijët aktualisht janë të angazhuar në punë për të bërë perde rezistente ndaj insekteve, për të cilat një kompani me përgjegjësi shoqërore siguron materialin. Për angazhimin e tyre në punë, ata marrin kompensim për çdo perde që bëjnë, të cilin e mbajnë edukatorët e tyre. Shuma e kompensimit varet nga performanca e tyre. Fëmijët që janë të angazhuar në kuzhinë dhe ekonomi nuk marrin kompensim - ata e marrin atë nëse bëjnë perde plastike.

Kushtet materiale – reparti i femrave

Në kuadër të projektit "Forcimi i të drejtave të njeriut dhe shërbimeve për fëmijët dhe personat vulnerabël në rrezik në institucione të mbyllura", të financuar nga Bashkimi Evropian, Komiteti i Helsinkit për të Drejtat e Njeriut ndihmoi në pajisjen e repartit të femrave në Institutin Edukues-Përmirësues të Tetovës. Reparti u pajis me mobilje të reja, pajisje bazë, ambiente rekreative, si dhe burime shtesë që kontribuojnë në një mjedis më të sigurt, më dinjitoz dhe më stimulues për femrat që vuajnë masa Edukuese-Përmirësuese. Kjo përmirëson ndjeshëm cilësinë e jetës së përditshme dhe mundësitë për zhvillim personal. Aktualisht ka një përdoruese në repartin e femrave, e cila ndau mendimin e saj për përmirësimet e bëra:

"Kalova 9 muaj në Idrizovë, 22 orë në ditë në një dhomë. Ndihej më mirë këtu, sepse nuk jam e mbyllur, kam aktivitete të tjera, si sporte, ping-pong, pilates, dhe kam më shumë hapësirë për të lëvizur. Mund të përdor dhomën e ndenjes, e cila ka mobilje të bukura dhe një televizor."

Arsimi

Numri i fëmijëve që janë analfabetë dhe nuk kanë përfunduar arsimin fillor është i lartë (20). Arsimi formal që zbatohet në Shtëpinë Edukuese-Përmirësuese u pezullua nga shtatori 2021 deri në korrik 2022, me përfundimin e projektit midis UNDP-së dhe Ministrisë së Arsimit dhe Shkencës. Kështu, fëmijët që vuanin një masë Edukuese-Përmirësuese u privuan nga e drejta për arsim, e cila është me rëndësi thelbësore për procesin e tyre të risocializimit. Procesi edukativ vazhdoi të zbatohet në institucion, por këtë herë me një projekt të mbështetur nga UNDP.

Fëmijët që kanë përfunduar tashmë një nivel më të lartë arsimit ndjekin rreth një duzinë lëndësh shkollore, ndërsa fëmijët e tjerë ndjekin 3 lëndë shkollore, përkatësisht gjuhën maqedonase, gjuhën angleze dhe matematikën. Mësimi zhvillohet brenda institucionit përmes mësuesve të punësuar nga shkolla për të rritur "Makarenko" në Komunën e Çairit, Shkup. Fatkeqësisht, procesi edukativ është vetëm informal, domethënë, fëmijëve që ndjekin mësimet u jepen certifikata në fund të vitit shkollor, dhe jo një certifikatë formale, e cila nuk duhet të ndryshojë nga ajo që marrin fëmijët jashtë shkollës. Në këtë mënyrë, arsimi që fëmijët marrin në institucion nuk është i barabartë me arsimin që fëmijët marrin jashtë tij, prandaj ata kanë vështirësi në punësim, dhënien e provimit për patentë shoferi etj. Pritet që ky problem të zgjidhet nga ky vit shkollor, në përputhje me ndryshimet ligjore të vitit 2025, të cilat parashikojnë që arsimi fillor në institucionet Edukuese-Përmirësuese do të zbatohet sipas një kurrikule dhe programeve mësimore të veçanta, nga një shkollë fillore që ka verifikim për arsimin fillor për të rriturit dhe fëmijët në institucionet Edukuese-Përmirësuese dhe që zhvillon mësim në gjuhën amtare të nxënësit në institucionet Edukuese-Përmirësuese. Gjithashtu, me ndryshimet e janarit 2025 në Ligjin për Arsimin Fillor, u shtua një nen i ri, i cili thotë:

Neni 15-a

(1) Fëmijët në institucionet Edukuese-Përmirësuese kanë të drejtë për arsim fillor në kushte të barabarta, në përputhje me këtë ligj.

(2) Për fëmijët nga paragrafi (1) i këtij neni, të cilët nuk janë përfshirë në klasa dhe janë nën moshën 16 vjeç, njohuritë e tyre paraprake kontrollohen për përfshirje në klasën përkatëse të arsimit fillor.

(3) Njohuritë e fëmijëve nga paragrafi (2) i këtij neni kontrollohen nga shkolla fillore për arsimimin e të rriturve dhe fëmijëve në institucione Edukuese-Përmirësuese, me teste dhe provime me gojë, të përcaktuara nga Byroja. Pas përfundimit të kontrollit të njohurive, shkolla fillore lëshon një certifikatë me të cilën fëmija regjistrohet në klasën përkatëse të arsimit fillor.

(4) Fëmijët e përmendur në paragrafin (1) të këtij neni, të cilët kanë qenë të regjistruar më parë në klasa dhe janë nën moshën 16 vjeç, regjistrohen në klasën përkatëse të arsimit fillor në bazë të certifikatës së fundit të lëshuar për përfundimin e klasës.

(5) Forma dhe përmbajtja e certifikatës së përmendur në paragrafin (3) të këtij neni përcaktohen nga Ministri, me propozim të Byrosë.

Gjithashtu, në përputhje me Ligjin për Arsimin e Mesëm, arsimi i mesëm organizohet dhe ofrohet në institucione të kujdesit shëndetësor, institucione Ndëshkuese-Përmirësuese dhe Edukuese-Përmirësuese, si dhe në kushte shtëpiake, dhe zbatohet nga një qendër rajonale për arsim dhe trajnim profesional. Përveç kësaj, përmes metodave dhe projekteve joformale, disa fëmijë kanë marrë certifikata për zejtarë, për të cilat duhet të kenë 18 muaj qëndrim dhe të jenë të angazhuar me punë. Gjithashtu, në të kaluarën, ata kishin disa aktivitete për trajnim profesional - zdrukthëtar, rrobaqepës, estetist, etj. Në vitin 2025, procesi arsimor u lançua me sukses dhe po zbatohet.

Përgatitja për dalje

Gjatë përgatitjes për lirim, njoftohet qendra kompetente për punë sociale me qëllim që të ushtrohen disa të drejta sociale - ndihmë e njëhershme, por atyre nuk u ndihmohet me gjetje e një pune ose strehimi. Ndonjëherë, puna dhe strehimi u sigurohen fëmijëve përmes lidhjeve personale. Punonjësit theksuan gjithashtu se është veçanërisht e rëndësishme të ringjallet shërbimi social "Shtëpi në gjysmë rrugë", me qëllim ofrimin e ndihmës për riintegrimin e këtyre fëmijëve në shoqëri.

Gjithashtu, nevojitet punë e shtuar me familjet si gjatë periudhës së vuajtjes së masës, por edhe para lirimit, sepse ekziston rreziku që fëmija të kthehet në të njëjtin mjedis negativ dhe të përsërisë veprimin negativ. Aktualisht, zhvillohet vetëm një bisedë këshillimore me familjet. Përveç kësaj, është e nevojshme të krijohet një sistem efikas për gjetjen e një pune dhe fonde më të mëdha për të ndihmuar fëmijët pas lirimit të tyre, dhe sigurisht, një përfshirje më efikase dhe efektive e Qendrës për Punë Sociale.

Përfundime

Vizita monitoruese në Shtëpinë Edukuese-Përsmirësuese Tetovë – Volkovija tregoi se institucioni ka kushte dhe infrastrukturë relativisht të mira materiale, të cilat mundësojnë një qëndrim dinjitoz për fëmijët. Megjithatë, u identifikuan mangësi të rëndësishme sistemike që ndikojnë në cilësinë e trajtimit dhe mbrojtjen e të drejtave të fëmijëve.

Një sfidë kryesore është mungesa e stafit profesional dhe të sigurisë, e cila ndikon drejtpërdrejt në organizimin e punës, sigurinë dhe aftësinë për të ofruar një qasje të individualizuar ndaj fëmijëve. Përveç kësaj, ka qasje të pamjaftueshme në shërbimet shëndetësore, veçanërisht për shëndetin mendor, si dhe mungesë të mbështetjes së vazhdueshme psikiatrike.

Edhe pse procesi arsimor është rivendosur, ndërprerja e përkohshme e tij ka ndikuar negativisht në risocializimin dhe integrimin e mëtejshëm të fëmijëve. Sfidat janë të pranishme edhe në aspektin e masave disiplinore, veçanërisht përdorimit të izolimit, të cilin fëmijët e përjetojnë si veçanërisht të vështirë. (Sipas LISA-s, neni 363, masa e izolimit nuk zbatohet për fëmijët, por përkundrazi izolimi në një dhomë të veçantë, për një periudhë prej 5 deri në 7 ditë, gjatë së cilës periudhë ekipi profesional ndërmerr aktivitete të veçanta korrigjuese me fëmijët, dhe për secilin fëmijë që dërgohet në një dhomë të veçantë, përgatitet një Program Pune me aktivitete të planifikuara riedukuese për çdo ditë të qëndrimit. Gjithashtu, gjatë qëndrimit, fëmijët ndjekin mësimet dhe të gjitha format e tjera të aktiviteteve të projektit, dhe pranojnë vizita.)

Përveç kësaj, nuk ka informacion dhe besim të mjaftueshëm midis fëmijëve në mekanizmat për mbrojtjen e të drejtave të tyre, veçanërisht për paraqitjen e ankesave. Përgatitja për largimin nga institucioni është e kufizuar dhe nuk ofron mbështetje sistematike për riintegrimin në komunitet.

Rekomandime

Bazuar në gjetjet e raportit, bëhen rekomandimet e mëposhtme:

LIDHUR ME STAFIN DHE ORGANIZIMIN:

- *Të rritet numri i punonjësve, veçanërisht në policinë e burgjeve dhe stafin profesional (pedagogë, psikologë dhe punonjës socialë). Për më tepër, është urgjente dhe e nevojshme të punësohen instruktorë, duke pasur parasysh se aktualisht nuk ka asnjë të punësuar, prandaj edukatorët janë të detyruar të marrin përsipër rolin e tyre, megjithëse kjo nuk korrespondon me përgjegjësitë e tyre, as me kompetencat dhe aftësitë e tyre profesionale.*
- *Të vendoset trajnim fillestar i detyrueshëm për stafin e punësuar rishtazi, përveç edukimit të vazhdueshëm.*
- *Të sigurohet një numër i mjaftueshëm stafi për turn, në përputhje me standardet e sigurisë.*

LIDHUR ME KUJDESHIN SHËNDETËSOR:

- *Të sigurohet prania e rregullt e një psikiatri për fëmijë dhe përmirësimi i shërbimeve të shëndetit mendor.*
- *Të përmirësohet qasja në sigurim shëndetësor për të gjithë fëmijët.*
- *Të futen protokolle për trajtimin e varësisë dhe shqyrtimin e rregullt për sëmundjet infektive.*
- *Të sigurohet terapi dhe pajisje të përshtatshme për urgjenca (përfshirë mbidozën).*

LIDHUR ME MASAT DISIPLINORE:

- *Zbatimi i izolimit në një dhomë të veçantë është i rregulluar ligjërisht dhe i organizuar në mënyrë të përshtatshme sipas Ligjit për Ekzekutimin e Sanksioneve dhe standardeve përkatëse. Në përputhje me nenin 363, masa e izolimit nuk zbatohet për fëmijët, por izolimi në një dhomë të veçantë për një periudhë prej 5 deri në 7 ditë, e cila parashikon përfshirjen aktive të ekipit profesional përmes programeve individuale me aktivitete riedukuese.*
- *Megjithatë, është e nevojshme që kjo masë të zbatohet vazhdimisht ekskluzivisht si mjet i fundit, në rastet kur qasjet e tjera edukative dhe korrigjuese nuk kanë dhënë rezultate, duke siguruar proporcionalitetin dhe justifikimin e saj në secilin rast individual.*
- *Të përmirësohet ndërgjegjësimi i fëmijëve për të drejtën e tyre për ankim dhe mekanizmat ligjorë në dispozicion, dhe ky aktivitet duhet të zbatohet vazhdimisht nga shërbimi ligjor kompetent në institucion, brenda kornizës së detyrimeve të tij të përcaktuara ligjërisht.*

LIDHUR ME ARSIMIN:

- *Të sigurohet arsim i plotë formal që do të rezultojë në marrjen e certifikatave të njohura, me ç'rast konkludohet se që nga 01.10.2025, është vendosur një proces i organizuar dhe i vazhdueshëm arsimor me natyrë formale, i cili përfshin si arsimin fillor ashtu edhe atë të mesëm.*
- *Të zgjerohet fushëveprimi i programeve arsimore dhe profesionale për të gjithë fëmijët.*
- *Të sigurohet vazhdimësia e procesit arsimor pa ndërprerje*

LIDHUR ME KUSHTET DHE TRAJTIMIN:

- *Të përfundojë dhe të vihet në funksion pa vonesë reparti i femrave. (I themeluar që nga 8.10.2025, me transferimin e vajzës nga Idrizova.)*
- *Të sigurohet akses i barabartë në aktivitete për të gjithë fëmijët, përfshirë ata në repartin e mbyllur.*
- *Të përmirësohet cilësia dhe diversiteti i të ushqyerit.*

LIDHUR ME MBROJTJEN E TË DREJTAVE:

- *Të përfundojë dhe të vihet në funksion pa vonesë reparti i femrave. (I themeluar që nga 8.10.2025, me transferimin e vajzës nga Idrizova.)*
- *Të sigurohet akses i barabartë në aktivitete për të gjithë fëmijët, përfshirë ata në repartin e mbyllur.*
- *Të përmirësohet cilësia dhe diversiteti i të ushqyerit.*

LIDHUR ME MBROJTJEN E TË DREJTAVE:

- *Të ofrohet një mekanizëm funksional dhe i besueshëm për paraqitjen e ankesave.*
- *Të rritet besimi i fëmijëve në kujdesin institucional përmes kanaleve anonime dhe të sigurta.*

LIDHUR ME KUSHTET DHE TRAJTIMIN:

- *Të krijohet një sistem funksional i përgatitjes për dalje, duke përfshirë punësimin dhe strehimin.*
- *Të zhvillohen dhe zbatohen shërbime të tilla si "Shtëpi në gjysmë rrugë".*
- *Të forcohet bashkëpunimi me qendrat për punën sociale dhe për të rritur përfshirjen e tyre aktive.*
- *Të përmirësohet bashkëpunimi dhe koordinimi me familjet e fëmijëve gjatë dhe pas qëndrimit të tyre në institucion. Në këtë drejtim, përgjegjësia kryesore për punën e drejtpërdrejtë me familjet u takon qendrave të punës sociale, ndërsa institucioni mbetet i fokusuar në grupin e tij të synuar - fëmijët e referuar në Shtëpitë Edukuese-Përmirësues.*

